

Badische Landesbibliothek Karlsruhe

Digitale Sammlung der Badischen Landesbibliothek Karlsruhe

Nummotheca Principum Austriae

ex gazis Aulæ Caesareæ potissimum instructa, & aliunde aucta, quæ a prima ætate, qua in Austria cusa fuit moneta Sub Babenbergicæ Stirpis Marchionibus, Ad Usque Habsburgicæ Gentis Principes, Lineæ Hispano-Austriacæ, Huiusque Masculum Ultimum Carolum II. Regem Hispan.

Complectitur tabulas aeri incisas LI

Herrgott, Marquart

Friburgi Brisgoviae, 1752

[Text]

[urn:nbn:de:bsz:31-241470](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:bsz:31-241470)

Tab.
XXXIII.

videlicet symbolum : sinistra cornucopiæ tenet, dextra Victoria signum, singulis manibus fertum præferentis, pro Rege videlicet & Regina destinatum.

Occasio nummi eadem, nisi quod hic Regina quoque in societatem gaudii & honoris affumatur. *Ibid. & M. S. B. a. minoris aliquanto moduli.*

LXX.

Pars adversa cum ea, quæ num. LXII. descripta est, convenit.

FOELICITATI PATRIÆ. Arbor Indica, palmæ crassioris & procerioris species, quæ *Coco* dicitur; cuius insignia & varia emolumenta vix enumerare queunt, qui in istis provinciis sunt peregrinati. Alii succum laudant, quo recenti incolæ utuntur vini loco, & qui post tempus aliquod acetum; præparatus autem per ignem, aquam vitæ præbet. Nuce hinc quid dulcius, quid ad roborandum stomachum accomodatius? Ex eius ligno vascula parant, foliis arboris tuguria tegunt, itemque vela consuunt pro suis navigiis. Hinc recte arguitur: ad fecunditatem Regiæ, hoc anno filio gravidæ, quem anno insequenti enixa est, adludi; utpote, cum exinde *felicitas patriæ* nonnunquam pendeat. *M. Imp. ar. pond. 3. drach. cum dimid. & V. L. loc. cit. p. 131.*

LXXI.

Tab.
XXXIV.

Mulier stolata stans, seu IUNO LUCINA, partus præses, dextera
TOM. II. P. I.
(a) ECL. IV. 7.

tram extendit super puerulum PHILIPPUS II. nudum, stantem a dextris: sinistra cornucopiæ sustinet: pro pedibus eius pavo, cauda explicata, visitur. Additur in peripheria hemistichium ex VIRGILIO (a) desumptum: IAM. NOVA. PROGENIES. & in exergo: 1572.

TVRCÆ. CLASSE. DEVICTA. Tropæum ex spoliis, de Turca reportatis, in media triremi erectum, ut supra num. XLIV.

Gaudium gaudio Hispanis cumulatur. Recens adhuc erat victoriæ *Naupactinæ* memoria, cum, ecce! Regina felici partu novum regno hæredem, de cælo quasi demissum daret, qui DIEGO, seu DIDACUS nominatus fuit. *Gregorius LETI* eius nativitatem præter nummi fidem ad an. 1573. reponere videtur (b), *V. L. p. 142.*

LXXII.

Pars adversa huius & præcedentis eadem. Nam, quod in perigraphe, NOVÆ, legitur, pro NOVA, id per artificis errorem factum.

In averfa sol nubes pellens, ut supra num. LXVIII. Nimirum amnestiam, sive, ut NEPOS exprimit: *oblivionis legem* 1570. publicatam, ob gaudium recens nati Principis, Rex nunc iusserat prorogari; quod peculiare habeat clementiæ signum. *Id. p. 143.*

LXXIII.

Effigies Regis, fere ut num. XXIX.

In area a dextris inscriptio: PHILIPPUS II. D. EI GRATIA HISPANIA
U
(b) Tom. IV. p. 58.

PHILIP-
PUS II.
HISPA-
NIARUM
REX.

aniarum REX COM ES HOLANDIAE.
a sinistris solita *Gheusiorum* tessera:
EN TOVT FIDELES AV ROY.

Aversa effigiem ANNÆ, ut num. LX. repræsentat, ubi ante faciem inscriptio latina legitur: ANNA AVSTRIACA PHILIPPI HISP. *aniarum* REG. IS VXOR. & retro illam: TIENERON. S FOY. 1572. Pendent e nummo urceolus & patella, *Gheusiorum* insignia.

Nummus isthic a Traiectinis, ut nos Cl. VAN LOON docet, cufus est, qui, cum a Duce ALBANO multis modis premerentur, illo testatum publice voluerunt: se quidem Regi omni ex parte fidem servaturos, sic tamen, ut ex altera parte pactis, cum aliis mutuo initis, stare, eaque pro aris & focis defendere constituerint. Id quod quidem tam impossibile erat, quam quod secundum æternæ sapientiæ effatum (a) impossibile est duobus Dominis servire. Satis itaque ex suis ipsorum nummis perspicuum fit, ut fidem Regi debitam eo tempore ludificaverint Belgæ. *Ibid.* p. 144.

LXXIV.

Sigla duorum horumce nummorum sic legendæ: D. EO R. EGI P. ATRIA F. IDELES MIDD elburgenses. 1.5.7.2. Alii legunt: Deo Regique Populus Fidelis Middelburgensis. Sed nostram veram lectionem esse docet nummus similis apud VAN LOON (b), ubi integra verba expressa sunt. Supra siglas prioris nummi crux est. Ad dextrum latus tesserae

(a) MATH. VI, 24.

provinciæ *Zelandica*, ad finistram urbis *Middelburgensis*.

Tab.
XXXV.

Cum tota fere *Zelandia* defecisset ab Hispanis, sola *Middelburgensis* urbs, ut idem faceret, & Hispanis obsequium denegaret, adduci non potuit. Quare *Zelandi* vim adhibendam rati, gravi eam obsidione terra marique presserunt, omni com meatu privarunt, atque ad extrema redegerunt; ut cogeretur senatus cudere huiusmodi quadratæ formæ nummos, quos alias *Castrensēs*, seu in necessitate percussos nummos appellare consueverunt, quorum de numero duo sunt, quos VAN LOON adfert; alter, cuius ecypon hic dedimus, alter priori similis, nisi quod & superius insignia *Zelandica* appareant. *Ibid.* p. 156.

LXXV.

PHILIPPUS. D. EI G. RATIA HISP. *aniarum* Z. (et cetera) REX. DVX. BRAB. ANTIA 1573. Caput Regis nudum, dextrorsum conversum, ad pectus cum lorica & paludamento, nec non ordinis aurei velleris insigni. Retro illud Leo *Hollandicus* impressus est.

Perigraphæ averse: DOMINVS. MIHI ADIVTOR. ex *Psal.* CXVII. desumpta, in nummis PHILIPPI usualibus, sæpius occurrit.

Insignia Hispanica coronata, e quibus aureum vellus pendet, imposita duobus ramis, ad Burgundicæ crucis formam dispositis. Ab utroque latere ignitabula duo & flammulæ observantur.

Cum

(b) l. c. p. 169.

Tab.
XXXIV.

Cum *Hollandiæ* Ordines, ingentibus impensis in bellum iam factis, pecuniæ defectu laborare inciperent, ita, ut solitum monetarum pretium augere cogentur; istas monetas, quo in commercio facilius agnosci, suoque tempore permutari, ac possessoribus pretium illud, quod consueto valori interim adiectum fuit, ex ærario aliquando publico reddi posset, iusserunt sphragetico, insignia aut *Hollandiæ* aut *Zelandiæ* referente, signari. Quales quidem hi nostri nummi sunt: quorum hic prior ipso hoc anno, quo pecuniæ Regiæ notulam illam imprimere cœperunt, cusus. Est autem hic nummus *Philippinus* dictus, cæteri, qui sequuntur, partes sunt *Philippini*. *Ibid.* p. 162.

LXXVI.

Hic nummus priori per omnia similis, dimidius *Philippinus* est, & anno 1562. cusus. Differt tamen in eo, quod Rex: COMES FL. *andriæ*, appelletur. *Ibid.*

LXXVII.

Pars aduersa a præcedenti in hoc discrepat, quod caput Regis sinistrorsum convertatur, ac pone illud parmula *Zelandiæ* inuersa conspiciatur. Abest quoque Ordinis aurei velleris tesseræ. Scribitur præterea: COM. non COMES, & nota temporis 1564.

Auersa pars concors est cum præcedenti, nisi quod scutum *Hispanicum* supra crucem *Bur-*

TOM. II. P. I.
(a) Locul. III. num. 51. 52. 53. 54.

gundicam repositum sit. Est autem hic nummus quarta pars *Philippini*. PHILIPPUS II. HISPANIARUM REX.

Idem nummus adseruatur in museo BUOLIANO in ar. pond. 1½ drach. sed Rex dextrorsum respicit, cum titulo C. HOL. id est *Comes Hollandiæ*. Aera quoque Christi desideratur.

LXXVIII.

Perigraphæ aduersæ eadem est, quæ num. LXXV. Duo rami, in formam crucis *Burgundicæ* dispositi & ignitabulo inserti, inter notam chronologicam 1567. In inferiori crucis angulo parmula *Hollandiæ* impressa est. Manus expansa, nummum *Antverpiæ* cusum, denotat.

Auersa præter solitam perigraphen scutum *Hispanicum* coronatum, & torque aurei velleris circumdatum præfert. Octava pars *Philippini*.

LXXIX.

PH ilippus. D. ei G. ratia HISPANIARUM REX DVX. GEL. driæ 1570. Effigies Regis ut num. LXXV. omisso ordinis aurei velleris insigni. Cætera cum eodem num. conspirant.

Addimus hunc nummum uncialem seu *Philippinum* cæteris, mox enumeratis; quo utrorumque discrimen magis eluceat.

Recurrit porro lemma huius nummi ex *Psal.* CXVIII. 7. desumptum, in octo, nummis, minoris formæ, apud Collectores *Grossorum* (a). M. S. B. ar. a pond. 1. unc. & *ibid.* a.

U 2 LXXX.
55. 57. 60. & 61.

PHILIP-
PUS II.
HISPA-
NIARUM
REX.

LXXX.

PHILIPPVS. D. ei G. ratia HISPANIARVM. REX. 1573. Effigies Regis ut num. LXXVII.

SAPIENS. DOMINABITVR. ASTRIS. NOVUM sidus lucidum.

Sub anni elapsi finem nova stella prope *Cassiopeæ* sidus fuerat detecta. Exeunte vero Ianuario huius anni, vapor quidam fulgidus, qui hiatum in cælo videbatur efficere, apparuerat; præterea die IX. Dec. Luna deliquium fuerat passa. Hinc, ut erant illa tempora Astrologicis superstitionibus valde obnoxia, animi vulgi terroris erant pleni; Astrologi futura prædicebant, ipsique Regi PHILIPPO mortem ominabantur. At sagaciores flocci eiusmodi vaticinia facientes, Principum fata ab astris non pendere, hoc nummo, *Antverpiæ* cuso, declarabant. *Ibid.* p. 147.

LXXXI.

PHILIPPUS D. ei G. ratia HISPANIARUM REX. DOMINUS TRAIECT. i. Effigies Regis Ordinis aurei velleris tessera conspicui, cætera ut num. LXXVII.

THISBE fonti adstans, ob mortem PYRAMI, cuius amore capta fuerat, & cuius ante se iacens corpus exanime videt, desperans, pugione pectus transfodit. Post eam leo conspicitur, qui PYRAMO & THISBE funestam erroris causam dedit.

In peripheria adscribitur dictum illud DEMOSTHENIS famosissimæ meretricis *Corinthiæ* LAIDIS consortium spernentis:

(a) l. cit. p. 148.

POENITERE. TANTI. NON EMO. & in exergo parmula *Traiectina*, media inter notam chronologicam 1574.

Obscurior est horum nummorum occasio. Ex mente Dom. VAN LOON. (a) Traiectini eos cudi iusserunt, cum ipsis a novo Præfecto LUDOVICO REQUESENIO venia Regis nomine promitteretur, privilegia & iura redderentur, nisi aliter Regi fuisset visum. At Traiectini latere in herba anguem suspicantes, fidem Hispano non adhibebant, quem ipsorum insidiari obtendebant libertati. Generatim hi nummi docent: Belgis Hispanorum amicitiam omnem suspectam fuisse; licet leniter cum ipsis agere inciperent, quod luculenter in gravi illa obsidione Lugdunensi fecerunt. Sed Belgæ metuebant fructus funestos talis amicitiae, quales scilicet amoris illiciti esse solent. *Ibid.* p. 185.

Insecuto anno 1575. comparuit in Hollandia nummus, cuius delineationem ex scriniis *Grossorum* recens apertis (b) supplemus Tab. XLIX. n. 43. quæ sic habet: PHS (*Philippus*) D. ei G. ratia COM. ES HOL. LANDIA Z. Sc. ZEL. andie. Leo *Belgicus* in scuto corona Comitum ornato, & cruci incumbente.

AVX. ilium NOST. rum IN NOM. ine DOM. ini. ex Psal. CXXIV. v. 8. Virgo Batavina sedens, septo circumdata, dextram ad cælum, radiis rutilans, attollit. Explicationem ibidem habes. pag. III.

LXXXII.

(b) Locul. III. T. VII. num. 58.

Tab.
XXXIV.

a

b

Tab.
XXXIV.

LXXXII.

CONCORDIA RES PARVÆ CRE-
SCUNT. Scutum Regis *Hispa-*
niæ coronatum, aureo vellere
cinctum. Ad utrumque scuti
latus siglæ coronatæ P A id est:
PHILIPPUS, ANNA.

Pars averſa, quæ prioris.

LXXXIII.

Pars adverſa eadem quæ num.
LXXXI.

In averſa *Cupido*, pharetra
inſtructus, aſſurgens a matre
Venere, quæ pallio divinitatis a
tergo dependente induta, & ſi-
niſtro cubito columnæ innixa,
illius capiti ſagittam inſigere at-
tentat. Additur in peripheria
hemifichium: NOCET. EMPTA.
DOLORE. VOLVPTAS. & in ſeg-
mento adſcribitur nomen artifi-
cis: C. V. F. *ecit. Ibid.*

LXXXIV.

Pars huius nummi adverſa
eadem quæ num. LXXXI. &
LXXXII. averſa. Et pars eius
poſtica cum præcedenti conve-
nit. Quaternio horum num-
morum unum idemque argu-
mentum complectitur. *Ibid.*

LXXXV.

Antica cum num. LXXII.
congruit.

In poſtica capita adverſa Re-
gis & Regina, ad pectus. Su-
perius corona imminet Regia,
& in ambitu legitur illud Divi
a PAULI (a): GRATIA. DEI. SVM-
MVS. QVOD. SVMVS. mutato vi-
delicet ſingulari numero in plu-
ralem. Additur parmula *Tra-*

(a) 1. Corinth. xv. 10.

iectina, media inter notam chro-
nologicam: 1577.

Hoc anno Traiectini flagello
ſuo, h. e. præſidio Hispanico,
quod arcem adhuc tenuerat,
atque hinc in ipſam urbem cre-
bras fecerat excuſiones, fue-
runt penitus liberati; cum Hi-
ſpani arctiore obſidione a civi-
bus undique preſſi cogentur
arcem reddere. Quod bene-
ficiū uti DEO cives acceptum
referebant, ita hoc nummo ei-
dem tanquam liberatori ſuo gra-
tam mentem teſtantur. Sic
nummum explicat Cl. D. VAN
LOON *loc. cit. p. 227.*

PHILIP-
PUS II.
HISPA-
NIARUM
REX.

LXXXVI.

Effigies Regis fere ut num.
LXXVII.

In area a dextris crux *Burgun-*
dica, a ſiniſtris ignitabulum vi-
ſitur, in ambitu autem perigra-
phe ex precatiuncula, ſeu anti-
phona Eccleſiæ mutuata: DA.
PACEM. DÑE. IN. DIEBUS. NOST-
RIS. 1577. Sub brachio Regis
dextro legitur: *GELDER land*,
ubi nummus videlicet percuſ-
ſus.

In poſtica copix Belgicæ &
Hispanicæ in diverſas partes ab-
eunt; qui a ſiniſtris anguſtis fe-
moralibus induti, Hiſpanos,
qui laxioribus, Belgas indi-
cant. Perigraphe: † DISSIPA-
GENTES. QVE. BELLA. VOLVNT.
Pſal. 68.

Cuſus nummus eo tempore
fuit, quo de recipiendo IOAN-
NE *Auſtriaco*, tanquam novo
Belgii Præfecto, ac de abducen-
do inde milite Hiſpano, &
confirmanda tranſactione *Gan-*
davenſi

U 3

PHILIP-
PUS II.
HISPAN-
NIARUM
REX.

davensi inter hunc ipsum IOANNEM & Belgii Ordines actum est. Quæ ut ne dissolveretur, plures quidem ex animo optabant. Licet autem & pacificatio subscriptione roborata, & miles in Italiam dimissus sit: res tamen optato effectu destituta fuit, Auriaci Principis astu, ut fuscæ narrat *Famianus STRADA* (a). *Ibid.* p. 229.

Anno mox subsecuto, alius fere eiusdem argumenti in Geldria cufus est nummus, cuius adversa effigiem Regis armati & coronati sistit, dextra sceptrum tenentis cum epigraphe: *PHILIPPUS D. EI G. RATIA HISPANIAE ET (cetera) REX, DVX. GELDRIA 1578.*

In averfa scutum coronatum & torque aurei velleris cinctum, adscripto lemmate: *PACE. ET. IVSTITIA.*

Typum huius nummi habes in collectione *Uncialium* selectorum edita Hamburgi 1739. (b).

Idem porro lemma recurrit in duobus nummis apud collectores *Grossorum* (c). Prior ille Antverpiæ, alter anno 1577. Bruxellis percussus fuit.

LXXXVII.

PHILIPPUS II. HISPANICARUM ET NOVI ORBIS REX. Profile Regis togati a fronte, cum pallio, collari, & ordinis aurei velleris insigni, nec non pileo turbinato in capite, Hispanorum more.

In averfa globus terrestris,

(a) de bello Belg. Dec. i. lib. ix. pag. 290. seqq.

(b) Tab. XXVIII. num. 1. pag. 101.

cui equus ferociens insistit, extra eum profilire gestiens, addito lemmate: *NON. SVFFICIT. ORBIS.*

Tab.
XXXIV.

Mortuo Rege Lusitaniæ SEBASTIANO, ut item Cardinale HENRICO, eius propatruo, PHILIPPUS duplici nomine, scilicet, ob matrem ISABELLAM, EMANUELIS Regis filiam, & ob uxorem MARIAM, IOANNIS III. filiam, Regnum Lusitaniæ sibi vindicabat; eoque per ALBANUM Ducem, victo ANTONIO a Lusitanis creato, potitus, quasi alter quidam ALEXANDER unum orbem, antiquum scilicet, qui Lusitania terminabatur, sibi haud sufficere, sed novo quasi opus esse, declarat hoc nummo.

Quod ad titulum adversæ partis spectat: *NOVI ORBIS REX*, simpliciter audit, qui antea *NOVI ORBIS OCCIDVI* duntaxat REX (d) appellabatur; cuius quidem rei ratio ex annotatione ad sequentem nummum facile apparebit. *Ibid.* p. 282. & LUCK. p. 219.

LXXXVIII.

Partem adversam, quæ cum præcedenti ex amussi respondens, apud D. VAN LOON extat, haud delineari curavimus.

In averfa Sphæra terrestris, cuius hemisphærium elevatum est, cum inscriptione: *RELIQVVM. DATVR.*

Pro ampliori huius emblematis intelligentia Clar. VAN LOON hic animadvertit: quod dete-

(c) Locul. III. num. 49. & 50.

(d) supra pag. 136. num. xv. & alibi.

ex-
al-
181.

ICT.

e Se-

male

Pro-

licet,

Em-

ob u-

s III.

sibi

ALBA-

ONIO

us ,

IDER

scil-

entur,

novo

hoc

verfe

RBIS

i an-

un-

tur ; d

unno-

mum

282.

cum

pon-

i ex-

mus.

tris,

tum

qv-

ble-

WAN

uod

-

bi.